

Aan de voorzitter van de Tweede
Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Uw brief van	Ons kenmerk	Contactpersoon	Zoetermeer
	K/CS/02/11747		9 april
Onderwerp		Doorkiesnummer	
Cultuur en School			

Inleiding

Met deze brief berichten wij u over de voortgang met het project Cultuur en School. Daarmee willen we u zowel informeren over de resultaten die we inmiddels hebben behaald als over de actuele stand van zaken. Deze voortgangsrapportage is uw Kamer in het vooruitzicht gesteld in de brief van 30 november 2001 aan de Kamer over het Meerjarig Perspectief Cultuur (ACB/2001/45890).

Richtinggevend voor Cultuur en School is de *Vervolgotitie Cultuur en School* die wij aan de Kamer hebben aangeboden per brief van 4 juni 1999 (K/CS/1999/24012). Als kernmissie is daarin geformuleerd dat het project structurele relaties tot stand wil brengen tussen de werelden van onderwijs en cultuur en cultuureducatieve activiteiten wil laten verankeren in de praktijk van scholen en culturele instellingen. De uitvoering van het project valt uiteen in een centraal en decentraal traject. Op decentraal niveau wordt in samenwerking met de provincies en de grote gemeenten gewerkt aan de verdere ontwikkeling van een vraaggericht aanbod van cultuureducatieve projecten (zie paragraaf 1d). Het centrale traject kiest als invalshoek de scholen, docenten en leerlingen, met als belangrijk instrument het verstrekken van vouchers.

De invoering van het vak *Culturele en Kunstzinnige Vorming 1,2 en 3* in de tweede fase, de introductie van *vouchers* voor leerlingen, de toegenomen mogelijkheden voor *erfgoededucatie* en

de extra aandacht voor het *vmbo* zijn stuk voor stuk belangrijke pijlers onder het project Cultuur en School. Mede dankzij de betrokkenheid van scholen, docenten, culturele instellingen, kunstenaars en andere overheden is er in de cultuureducatie een nieuw élan gegroeid. Het is zaak dit draagvlak in de komende jaren verder uit te bouwen, niet alleen in het voortgezet onderwijs, maar óók in het basisonderwijs en het beroepsonderwijs.

Er is de laatste jaren ook een breed gedragen consensus ontstaan over het *belang* van cultuureducatie voor de opleiding van jonge mensen. Cultuureducatie draagt in de eerste plaats bij aan de culturele en kunstzinnige ontwikkeling en vorming van individuele leerlingen. Cultuureducatieve activiteiten stellen in de tweede plaats scholen in staat hun brede onderwijskundige opdracht invulling te geven. En cultuureducatieve activiteiten leveren in de derde plaats een positieve bijdrage aan het schoolklimaat en aan respect van leerlingen voor elkaars achtergronden en culturen.

Deze brief is als volgt opgebouwd. Het eerste deel van deze brief bevat een overzicht van concrete resultaten sinds de start van het project in 1997. Het tweede deel gaat in op recente ontwikkelingen in het onderwijs en de plaats die cultuureducatie daarbinnen in de komende jaren kan vervullen. Dit tweede deel van de brief staat daarmee sterk in het teken van de strategische omslag naar sterkere scholen die beschikken over meer vrijheid om invulling te geven aan hun onderwijskundige opdracht en in te spelen op de specifieke behoeften van hun leerlingen. Deze strategische omslag is als richtsnoer vastgelegd in meerdere beleidsstukken die wij aan uw Kamer hebben toegezonden¹.

De grotere ruimte die scholen krijgen om het onderwijsproces naar eigen inzicht vorm te geven, gaat samen met een versterkte aandacht bij de scholen voor het eigen kwaliteitsbeleid. Scholen worden sterkere, beleidsrijke instellingen. De overheid gaat door met het verminderen van proces- en inrichtingsvoorschriften en zal zich beperken tot het formuleren van inhoudelijke onderwijsdoelen, algemene beginselen voor behoorlijk onderwijs en adequate toezichtrelaties.

De hierboven kort beschreven omslag biedt - zo is onze

---

1) Wij noemen in het bijzonder de volgende documenten:
1. "Sterke instellingen, verantwoordelijke overheid" (september 1999)
2. "Onderwijs in stelling" (november 2000)
3. "Kwaliteit aan de basis. Een actieprogramma voor het primair en voortgezet onderwijs" (juli 2001)
4. "Grenzeloos leren. Een verkenning naar onderwijs en onderzoek in 2010" (augustus 2001)

overtuiging - grote mogelijkheden om de ruimte voor kunst en cultuur in het onderwijs aanmerkelijk te vergroten. De mate waarin scholen deze ruimte voor cultuur straks daadwerkelijk benutten, hangt mede af van de wijze waarop de culturele sector er in slaagt om samen te werken met het onderwijs. In de komende jaren zullen nog grote inspanningen nodig zijn om de scholen te faciliteren bij het maken van hun keuzes. De cultuursector moet gestimuleerd worden om meer en beter in te spelen op de vraag van de scholen.

1. Geboekte resultaten

Cultuur en School is in 1997 gestart als een project dat zich richt op de *samenwerking* tussen scholen en culturele instellingen. Daarbij zijn aanvankelijk drie prioriteiten geformuleerd:

- a) erfgoed
- b) vmbo
- c) culturele diversiteit

Deze drie gebieden hadden elk gemeenschappelijk dat er tot dan toe een relatieve achterstand bestond in aanbod voor de scholen.

Daarnaast kenmerkt het project zich door:

- d) Een intensieve samenwerking met gemeenten en provincies
- e) De introductie van CKV-bonnen, eerst in het kader van het studiehuis (1999-2000), later uitgebreid naar het vmbo (2000-2001) en nu ook de basisvorming (2001-2002)
- f) Het versterken van de digitale mogelijkheden voor cultuureducatie
- g) En - meer recent - versterkte aandacht voor literatuur- en mediaeducatie.

Hieronder lopen we de punten a) t/m g) kort langs.

a. Cultureel erfgoed

Een recente analyse² heeft uitgewezen dat cultureel erfgoed - in tegenstelling tot de beginsituatie in 1997 - niet langer een marginale positie in de cultuureducatie inneemt. Inmiddels heeft 35% van de provinciale activiteiten en 20% van de gemeentelijke activiteiten in het kader van Cultuur en School betrekking op het erfgoed. Het bureau Erfgoed Actueel (www.erfgoedactueel.nl) vervult daarbij een belangrijke stimulerende rol.

Erfgoed Actueel heeft het initiatief genomen tot inhoudsontwikkeling op het gebied van cultureel erfgoed en educatie, en heeft bijgedragen aan een betere coördinatie en communicatie alsmede aan de ontwikkeling van een infrastructuur. Op het gebied van inhoudsontwikkeling is veel bereikt, onder

---

² Rapport Bureau ART: Eindrapportage over een analyse van de decentrale Cultuur en School- paragrafen op het terrein van erfgoededucatie, augustus 2001

meer door middel van workshops, waarin concrete erfgoedprojecten aan de orde kwamen. Erfgoed Actueel initieerde verder een tweejarig netwerk 'Cultureel erfgoed in het studiehuis', waarin acht scholen uit het hele land bij wijze van experiment hun cultuurhistorische omgeving inzetten als krachtige leeromgeving.

Bij het wegwijs maken in de culturele omgeving van basisscholen en het aanbieden van didactische handreikingen kunnen schoolbegeleidingsdiensten (sbd-en) een belangrijke rol spelen. Edventure, de brancheorganisatie van sbd-en, heeft een netwerk van vijf sbd-en opgezet om advies te kunnen geven aan basisscholen die aan de slag willen met cultureel erfgoed. De diensten voeren ieder minimaal drie erfgoedprojecten uit. De inhoud ervan wordt onderdeel van het curriculum van de deelnemende school.

De ontwikkeling van educatief aanbod op het gebied van erfgoed is aldus goed op gang gekomen, maar verdient nog meer stimulans, met name om tot een landelijke netwerkstructuur te komen. Dat heeft aan de ene kant te maken met relatieve achterstand in capaciteiten, maar aan de andere kant vooral ook met het tot voor kort ontbreken van een goede en efficiënte infrastructuur voor de erfgoededucatie. Een belangrijke stap vooruit in de afgelopen jaren is de inrichting geweest van de zogenaamde erfgoedhuizen, onder meer in Zuid-Holland en Drenthe.

Dit zijn brede samenwerkingsverbanden van onder meer steunpunten monumentenzorg, provinciale archeologen, consultants regionale geschiedenis, museumconsultanten en andere instituten en personen. In deze erfgoedhuizen is altijd sprake van een educatieve functie. In een aantal delen van het land is gekozen voor een iets lichtere variant - de erfgoedplatforms - waar erfgoedinstellingen zorgen voor de inhoudsontwikkeling en steunfunctie-instellingen voor cultuureducatie voor de distributie van educatieproducten. Het ligt in de bedoeling op deze manier te komen tot een landelijk dekkende netwerkstructuur waarbinnen zowel landelijke organisaties (zoals de koepels voor erfgoed en Cultuurnetwerk Nederland) als de decentrale instellingen als erfgoedhuizen en instellingen voor kunsteducatie taken op zich nemen, maar vooral ook goed samenwerken.

b. VMBO

Circa zestig procent van de leerlingen in het voortgezet onderwijs volgt een opleiding in het vmbo. In het kader van Cultuur en School is van meet af aan onderkend dat deze grote groep meer gelegenheid zou moeten krijgen om kennis te maken met kunst en erfgoed in hun opleiding. Met het oog daarop is dan ook een variëteit aan projecten van de grond gekomen. Tegelijkertijd

hebben we vooral ook willen inzetten op een structurele verankering van cultuureducatieve activiteiten in het vmbo: daarom is reeds besloten dat met ingang van het schooljaar 2003 - 2004 Culturele en Kunstzinnige Vorming (CKV) wordt ingevoerd als verplicht onderdeel van de kunstvakken in de leerwegen vmbo. Veel scholen wachten echter niet op deze verplichte invoering, maar willen al beginnen met het vak CKV. Om de introductie goed voor te bereiden zijn al in het schooljaar 2000 - 2001 aan ca. 120.000 leerlingen in het vmbo vouchers beschikbaar gesteld. Deze kunnen worden gebruikt in het kader van het nu nog niet-verplichte CKV, maar ook voor andere vakken, zoals geschiedenis.

Eigen keuze, eigen initiatief en kleine werkgroepen zijn kenmerkend voor CKV in het vmbo. Docenten CKV kunnen inmiddels deelnemen aan netwerken, georganiseerd door het Instituut voor Leerplanontwikkeling SLO in samenwerking met de projectorganisatie vmbo. Ook worden er, zoals aangekondigd in de *Vervolgotitie*, in samenwerking met de Nederlandse Museumvereniging door SLO nu cursussen gegeven waarin CKV-docenten en museummedewerkers elkaar trainen.

Op 10 oktober 2000 heeft een startconferentie plaatsgevonden over CKV in het vmbo. Om meer passend aanbod voor vmbo-leerlingen tot stand te brengen hebben wij aan het Fonds voor de Podiumkunsten fl. 500.000 (€ 226.890) beschikbaar gesteld. Ook in de sectoren Beeldende Kunst en Pop hebben wij in samenwerking met respectievelijk de Federatie Kunstuitleen en de Vereniging Nederlandse Poppodia extra geïnvesteerd in de ontwikkeling van aanbod. Erfgoed Actueel heeft bovendien het netwerk "cultureel erfgoed in de beroepsgerichte vakken van de leerwegen" opgezet. SLO en Cultuurnetwerk Nederland voeren met steun vanuit het project Cultuur en School een meerjarig programma uit, gericht op de invoering van CKV in het vmbo.

Met de komst van CKV neemt het contact tussen het vmbo en culturele instellingen toe. Twee werelden die elkaar tot nu toe nog niet zo goed kenden, raken beter vertrouwd met elkaar. Maar er is nog meer inspanning nodig om écht werk te maken van cultuur op school. Cultuureducatieve instellingen moeten hun aanbod en aanpak leren af te stemmen op de mogelijkheden en belangstelling van leerlingen in het vmbo. De invoering van CKV in het vmbo zullen we dan ook goed monitoren, onder meer door in het najaar hierover een conferentie te organiseren.

c. Culturele diversiteit

Culturele diversiteit is de afgelopen jaren aan de orde gekomen in de Cultuur en School-activiteiten van gemeenten en provincies, maar ook door de activiteiten van structureel

gesubsidieerde landelijke instellingen. Uit onderzoek van Cultuurnetwerk Nederland blijkt dat tussen 1998 en 2001 een lichte stijging waar te nemen valt in aanbod en gebruik van multiculturele educatieve activiteiten. Tegelijk blijkt uit het onderzoek dat 57% van de basisscholen met veel allochtone leerlingen géén multiculturele activiteiten onderneemt³. Bijna driekwart van de 'witte' basisscholen heeft zelfs nog nooit een voorstelling of tentoonstelling met een multicultureel karakter bezocht. 54 % van deze scholen geeft aan behoefte te hebben aan multicultureel aanbod. We willen laten onderzoeken of dit verschil tussen vraag en reële afname in het basisonderwijs te wijten is aan een gebrek aan informatie of dat er sprake is van een gebrek aan goed aanbod.

Ook buiten het kader van Cultuur en School is in de afgelopen jaren een grote variatie aan educatieve projecten op het terrein van culturele diversiteit tot ontwikkeling gekomen. Deze richten zich vaak op jongeren in de leeftijd van het voortgezet onderwijs of ouder. Een aantal instellingen zoals De Nieuw Amsterdam, Rotterdams Lef, Cosmic, DOX, Artisjok 020 en RAST verrichten belangrijke inspanningen om jonge allochtone podiumkunstenaars door middel van scholing-, presentatie- en productiemogelijkheden te ondersteunen. Daarnaast heeft de ondersteuning vanuit Cultuur en School-gelden ook diverse projecten mogelijk gemaakt, met name op het terrein van wereldmuziek. Zo is in Zuid-Holland *X-Change on school* gestart: een activiteitenprogramma waarin leerlingen naar wereldmuziek luisteren, samen muziek maken, dansen, opdrachten maken en een slotpresentatie geven. Allochtone en autochtone jongeren komen via de muziek in contact met elkaars cultuur en met de culturele instellingen in hun stad.

Ondanks de genoemde goede voorbeelden is er in de komende jaren nog veel inspanning nodig om met name voor het basisonderwijs te komen tot een betere afstemming van vraag en aanbod. In de brief van 30 november 2001 over het Meerjarig Perspectief Cultuur is gewezen op het succes van jeugdtheaterscholen en vergelijkbare initiatieven, niet in het minst door de relaties die zij onderhouden met het onderwijs en vervolgopleidingen. We zouden verder willen onderzoeken welke rol jeugdtheaterscholen kunnen spelen bij de invulling van de prioriteit 'culturele diversiteit'.

d. Samenwerking met andere overheden

De uitwerking van Cultuur en School is vanaf de start in 1997 ter hand genomen in nauwe samenwerking met gemeenten en

---

³ Cultuurnetwerk Nederland: De rol van cultuureducatie bij het bevorderen van culturele diversiteit in het primair onderwijs, 15 december 2001.

provincies. Cultuureducatie heeft ook bij hen een hoge politieke prioriteit verworven. De eerste vier jaar van Cultuur en School werd samengewerkt op basis van afspraken in de cultuurconvenanten 1997-2000. Op basis van een 6:4 verhouding werd door het rijk en andere overheden geïnvesteerd in jaarlijkse projectenplannen.

Met de aanvang van de Cultuurnota-periode 2001-2004 is een aantal veranderingen doorgevoerd in onze samenwerking met de andere overheden in het kader van het Actieplan Cultuurbereik. De belangrijkste zijn dat nu 30 gemeenten en 12 provincies elk werken met een *meerjarenplan*, gericht op *structurele samenwerking* tussen scholen en culturele instellingen in plaats van alleen losse projecten en *met een evenredige financiële inzet* (een 1:1 verhouding).

De berekening van de rijksbijdrage voor de decentrale Cultuur en School-plannen is vastgelegd in de bestuurlijke afspraken en de ministeriële regeling 'specifieke uitkeringen Stedelijke en Provinciale Programma's Cultuurbereik':

- a) voor de 30 rechtstreeks deelnemende gemeenten (uitgezonderd de drie convenantssteden) in 2001-2004: aantal inwoners x f 0,30 per inwoner
- b) voor Rotterdam, Amsterdam en Den Haag in 2001-2004: aantal inwoners x f 0,60 per inwoner
- c) voor de provincies in 2001-2004: het aantal inwoners (minus het aantal inwoners van de 30 zelfstandig deelnemende gemeenten in die provincie) x f 0,30 per inwoner.

Door de matching van rijk, provincies en gemeenten is hierdoor in totaal ruim € 4.500.000 beschikbaar.

De onderdelen Cultuur en School van de gemeentelijke en provinciale actieplannen passen binnen een ruim geformuleerd beleidskader, zodat er lokaal en regionaal accenten kunnen worden gelegd. Er zijn dan ook grote verschillen tussen de plannen te ontdekken. Sommige gaan bijvoorbeeld vrijwel uitsluitend over de infrastructuur, andere helemaal niet. Punt van zorg is wel dat uit een aantal plannen blijkt dat soms de samenwerking tussen de cultuur- en de onderwijssector bij gemeenten en provincies nog maar moeizaam tot stand komt. Het zijn nogal eens vanuit de cultuursector ontwikkelde plannen, soms zelfs met de nodige misvattingen waar het een beschrijving van de onderwijssituatie betreft. Daar staat tegenover dat in een aantal plannen juist een zeer serieuze stap wordt gezet om

de verbinding met het onderwijs te leggen. De provincies Groningen, Friesland, Overijssel en de gemeente Haarlemmermeer leggen bijvoorbeeld grote nadruk op het versterken van de doorgaande leerlijnen in de cultuureducatie.

De Actieplannen Cultuurbereik van de andere overheden strekken zich uit over een periode van vier jaar, waarbij eind 2002 een mid-term review is voorzien.

Dat is het moment om de balans op te maken over het huidige ruime beleidskader en ook de vraag te beantwoorden of er wellicht een meer gerichte prioritering nodig is van de inzet van middelen, waarbij mede gekeken zou kunnen worden naar de samenhang met andere geldstromen.

e. CKV en vouchers

De meest in het oog springende vernieuwing in de afgelopen jaren op het terrein van de cultuureducatie is de introductie geweest van het vak CKV1 in de tweede fase van havo en vwo. Het bezoek aan culturele activiteiten en de reflectie daarop door leerlingen maken voor het eerst structureel deel uit van het onderwijsprogramma. Zoals we hebben aangekondigd in de *Vervolgotitie* is het beleid van Cultuur en School er op gericht de uitvoering van dit vak zoveel mogelijk te ondersteunen.

Met betrekking tot CKV zijn de volgende specifieke initiatieven ondernomen:

- de *CKV-bonnen* zijn ingevoerd met ingang van het schooljaar 1999-2000 voor de tweede fase van het havo/vwo; vanaf 2000-2001 voor het vmbo en vanaf 2001-2002 voor de basisvorming; de bonnen voor het vmbo en de basisvorming zijn ook besteedbaar voor culturele activiteiten in het kader van andere vakken dan CKV, bijvoorbeeld aardrijkskunde of geschiedenis.
- leraren, leerlingen en culturele instellingen worden ondersteund met behulp van o.m. websites, informatiemateriaal.

Ter toelichting hierop:

- Het omvangrijkste landelijke instrument voor ondersteuning is de CKV-bon. Over de bestedingscijfers van het eerste jaar (1999 - 2000) hebben wij u vorig jaar geïnformeerd (brief 15 maart 2001, nr: K/CS/2001/10998). De belangrijkste resultaten waren dat vrijwel alle scholen deelnamen, dat 51 % van de bonnen werd besteed en dat een aantal culturele instellingen opvallend hoog scoorde bij het binnenhalen van bonnen: bewust beleid voor jongeren van een instelling loont blijkbaar. De cijfers over het tweede jaar (2000-2001), waarin ook het vmbo bonnen kreeg, laten een stijging zien naar 60 %. Opvallend en zeer positief is dat

het vmbo met 61 % besteding goed scoort. Het met bonnen door leerlingen gefinancierde bezoek aan theaters (34,2 %) en Centra voor de Kunsten (21,2 %) is relatief toegenomen ten opzichte van het bezoek aan bioscopen (is nu 32,3 %, was 55,5 %).

Sinds dit najaar zijn er naast vouchers voor CKV1 en die voor het vmbo ook vouchers voor de basisvorming. Omdat uit onderzoeken steeds blijkt dat bij scholen beleid, geld en tijd grote belemmeringen zijn voor de cultuureducatie, hebben we aan scholen de vouchers voor de basisvorming aangeboden op voorwaarde dat zij kort aangeven wat ze hiermee willen doen en aan een medewerker tijd beschikbaar stellen om dit uit te voeren. Ruim 80% van de scholen heeft voor het schooljaar 2001-2002 van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. Cultuurnetwerk Nederland en SLO analyseren momenteel de door de scholen ingediende plannen. Cultuurnetwerk Nederland heeft daarnaast een loketfunctie ingericht waar scholen terecht kunnen met vragen over het formuleren van een goed cultuurbeleid, de inbedding in het onderwijsprogramma, het vinden van goede voorbeelden etc.

- Leraren, leerlingen en culturele instellingen worden daarnaast landelijk ondersteund met behulp van o.m. websites en informatiemateriaal. Daarbij willen we opmerken dat zeer veel ondersteuning van scholen in de eerste plaats op het stedelijke en provinciale niveau plaatsvindt. Geregeld ondersteund door de lokale Cultuur en School-programma's, maar vaak ook op eigen initiatief bieden culturele instellingen aan scholen en leerlingen een veelheid van activiteiten aan in het kader van CKV. Complementair hieraan worden op landelijk niveau centrale activiteiten ondersteund. In november 2001 is CultonLine gestart (www.cultonline.nl): een op jongeren toegesneden website met complete agenda-informatie en met mogelijkheden om informatie en recensies uit te wisselen en samen te stellen. De Stichting CJP (belast met de distributie van de CKV-bonnen) heeft veel prioriteit gegeven aan ondersteuning van CKV-docenten: informatie via de mailservice, een forum op internet, een nieuwsbrief, de docentenladder in de Volkskrant. Daarnaast is CJP een servicebureau gestart dat verbindingen legt tussen culturele instellingen en scholen, en goede voorbeelden gaat verspreiden. Binnen de erfgoedsector ontbreken bij met name de kleinere instellingen de middelen om voldoende programma's voor scholen te kunnen bieden. Erfgoed Actueel en de koepels van het erfgoed maken daarom succesvolle educatieprojecten toepasbaar in andere instellingen.

Om de ontwikkeling van het vak CKV1 goed te volgen hebben we aan een onderzoeksgroep rond de Universiteit Utrecht de opdracht verleend tot een uitgebreid volgonderzoek naar de ervaringen van leerlingen met dit vak.

Uit de eerste rapportage⁴ van het Volgonderzoek CKV1 komt een redelijk succesvol beeld naar voren. Docenten en leerlingen blijken tevreden over de invulling. Leerlingen ondernemen meer én meer verschillende culturele activiteiten dan hun leeftijdgenoten. In de komende jaren wordt deze monitoring voortgezet. Vanuit ons departement worden bovendien meer dan voorheen de rijksgesubsidieerde culturele instellingen aangesproken op hun activiteiten ten behoeve van het onderwijs. Een in opdracht van ons ministerie verzorgde enquête van de Erasmus Universiteit Rotterdam⁵ wees uit dat in 2000 ruim driekwart van de ondervraagde culturele instellingen educatieve activiteiten voor jongeren en scholieren organiseerde. Dat is bijna 10 procent meer dan in 1998.

f. ICT

ICT speelt een zeer belangrijke rol bij onderwijsvernieuwing en de ondersteuning van leraren en leerlingen. Culturele instellingen kunnen door digitalisering van hun aanbod cultuur toegankelijker maken. Bovendien is het publieksbereik door de nieuwe media minder geografisch gebonden. In de brief Cultuur@Kennisnet (20 juni 2000, kamerstuk 25733, nr. 51) is aangekondigd dat in het kader van de nota 'Onderwijs online' 7.7 miljoen Euro in de integratie van cultuur, school en ICT worden geïnvesteerd. De doelstelling daarbij was: een grotere zichtbaarheid, beschikbaarheid en ontwikkeling van digitaal cultureel aanbod dat is afgestemd op de behoefte van de gebruiker. De activiteiten richten zich op deskundigheidsbevordering, content-ontwikkeling en ontsluiting met behulp van het cultuurplein (www.kennisnet.nl/cultuurplein) van Kennisnet. Het cultuurplein functioneert als informatievoorziening voor met name docenten culturele vakken en scholieren.

De eerste pilots cultuur-kennisnet zijn inmiddels ook zichtbaar op het cultuurplein (www.kennisnet.nl/cultuurplein/pilot). Ook het pilotproject van de Koninklijke Bibliotheek "Het geheugen van Nederland" is inmiddels deels zichtbaar (www.geheugenvannederland.nl). In de loop van 2002 worden de eerste digitale collecties toegevoegd. In navolging van de archeologie site Archeos (www.archeologie.kennisnet.nl) ontwikkelen de koepels voor het erfgoed nu een voorziening op Kennisnet waardoor leerlingen kunnen kennismaken met musea, archieven, monumenten en archeologische opgravingen. In 2001 is de wedstrijd Thinkquest uit de Kunst! van start gegaan. ThinkQuest uit de Kunst is een 'webstrijd' voor het

---

⁴ Cultuurnetwerk Nederland: Momentopname 2000 CKV1-Volgproject, 2001

⁵ Teunis IJdens: Enquête Culturele Educatie 1997-2000. Samenvattend rapport. Educatieve activiteiten van culturele instellingen die in 1997-2000 werden gesubsidieerd door het Ministerie van OCenW. Erasmus Centrum voor Cultuurwetenschappen, 2001.

kunstonderwijs. Voor studenten en docenten in het kunstonderwijs is dit een stimulans de mogelijkheden van ict in het onderwijs beter te leren kennen en benutten. In teamverband wordt een website gebouwd die educatieve waarde heeft voor één van de volgende categorieën: de cultuur- en kunstvakken in het voortgezet onderwijs; een (leraren-)opleiding op het gebied van de kunst; een culturele instelling. In het kader van deskundigheidsbevordering is De Maatschappij voor Oude en Nieuwe Media (Waag Society) aangewezen als expertisecentrum voor de culturele vakken en ict.

Verdere concrete resultaten van [Cultuur@Kennisnet](#) zijn:

- a. projecten in het kader van de subsidieregeling voor scholen en culturele instellingen
- b. de inzet van bibliotheken

Ter toelichting hierop:

a) voor de ontwikkeling van passende cultuureducatieve inhoud in het kader van Kennisnet is een subsidieregeling opengesteld voor culturele instellingen. Hiervoor is in 2001 en 2002 in totaal ruim 4 miljoen Euro beschikbaar. In het kader van deze regeling zijn in 2001 al 23 projecten toegekend, waaronder bijvoorbeeld een project van het Theater Instituut Nederland en een aantal grote Nederlandse toneelgezelschappen. Er zijn dit jaar 62 aanvragen ingediend. Deze worden door een onafhankelijke jury beoordeeld.

b) bibliotheken vervullen in het kader van Kennisnet een bijzondere rol. Zij zoeken en verzamelen informatie, structureren het aanbod en bieden dit aan voor gebruik. Er is € 2.268.901 gereserveerd voor de bibliotheken met drie doelstellingen: toegang vanuit de bibliotheek op Kennisnet, het ontwikkelen van content op Kennisnet en expertiseontwikkeling. Als uitwerking hiervan worden in 2002 ca. 15 nieuwe pilots gestart waarbij bibliotheken worden aangesloten op Kennisnet. Tevens is door het NBLC inmiddels een ICT expertisecentrum, LAURENS, opgericht. Het NBLC ontwikkelt verder een virtuele mediatheek die een plaats zal krijgen op Kennisnet. In deze mediatheek wordt binnen een samenhangend kader een aantal op onderwijs gerichte digitale bibliotheekdiensten gepresenteerd.

g. Literatuur- en mediaeducatie

Al geruime tijd wordt vanuit ons departement beleid gevoerd om het lezen te bevorderen. In dit verband wordt o.a. gestreefd naar continuïteit in het aanbod van leesonderricht: van technisch leren lezen tot en met het leren lezen van literatuur. De Stichting Lezen (www.lezen.nl) is als deskundigenorganisatie aangewezen om de literaire doelstelling van het leesbevorderingsbeleid nader uit te werken.

In de eerste fase heeft de Stichting Lezen zich met name gericht op de inventarisatie van het beschikbare literair-educatief aanbod en op het versterken van de contacten met relevante organisaties op het terrein van cultuureducatie. Zo gelden van oudsher de bibliotheken als een belangrijke en natuurlijke partner van de scholen. In het primair onderwijs zijn organisaties als Kinderen en Poëzie en Schrijvers School Samenleving erg actief. Zij organiseren poëziewedstrijden voor leerlingen en voordrachten door schrijvers en dichters. De Kinderboekenweek, georganiseerd door de stichting Collectieve Propaganda voor het Nederlandse Boek, is voor 80% van de basisscholen aanleiding om extra aandacht aan boeken en lezen te besteden.

Voor de literatuureducatie in het voortgezet onderwijs verdienen vmbo en havo/vwo elk gerichte aandacht. In het vmbo is sprake van een relatief groot aantal leerlingen met een achterstand in beheersing van de Nederlandse taal. Stichting Lezen heeft bestaande leesbevorderende activiteiten en materialen geschikt laten maken voor het vmbo. Dit aanbod is sinds december 2001 voor onderwijsinstellingen beschikbaar onder de naam *Bazar*. Door voor vmbo-leerlingen aantrekkelijke onderwerpen en werkvormen aan te bieden wordt geprobeerd de interesse in lezen aan te wakkeren. Het lesmateriaal biedt veel mogelijkheden tot verweving van literatuuronderwijs met toneel, film en muziek. In de tweede fase van havo en vwo maakt literatuuronderwijs deel uit van de vakken Nederlands, moderne vreemde talen en CKV1, die voor alle vier profielen verplicht zijn. Instellingen als Doe Maar Dicht Maar en de School der Poëzie beschouwen het gehele voortgezet onderwijs als hun werkterrein, evenals de stichting Schrijvers School Samenleving, die schrijvers en dichters letterlijk met leerlingen in contact brengt.

Mediaeducatie is een instrument om leerlingen kritisch en reflectief om te laten gaan met het aanbod van informatie. Organisaties en onderwijsinstellingen op dit terrein zijn verenigd in een platform (www.mediaeducatie.nl). In 2001 zijn tien voorbeeldprojecten van start gegaan.

2. Het onderwijs: de actuele agenda

In het basisonderwijs, maar óók in de basisvorming en de tweede fase van havo/vwo zullen in de komende periode wijzigingen worden doorgevoerd in de onderwijsprogramma's. Al deze wijzigingen zijn erop gericht de scholen beter in staat te stellen hun rol te vervullen. Daartoe wordt het verplichte deel van het onderwijsprogramma precies en concreet bepaald en krijgen scholen meer vrijheid om het overige deel van het onderwijsprogramma meer naar eigen inzicht in te vullen.

Deze veranderingen spelen zich af in een omgeving waarin hoge en zeer gevarieerde eisen worden gesteld aan de scholen en hun leraren.

Daarbij zijn zowel de cognitieve eisen op de diverse vakgebieden aan de orde als ook meer maatschappelijke thema's als sociale cohesie en participatie.

Facilitering en ondersteuning vanuit de culturele instellingen zoals hiervoor beschreven zijn geen afdoende voorwaarde voor een goede verankering van cultuureducatie in het onderwijs. In de komende tijd willen we cultuureducatie ook vanuit een meer fundamenteel, onderwijskundig perspectief bezien. Daarbij gaat het zowel om de betekenis van kunst- en cultuurvakken op zichzelf als om de betekenis die kunst en cultuur voor andere vakken kunnen hebben.

Primair onderwijs

Tot nu toe heeft bij het project Cultuur en School veel nadruk gelegen op het voortgezet onderwijs. Dat lag voor de hand: er was daar veel minder dan in het primair onderwijs een traditie van buitenschoolse culturele activiteiten. Er lag én ligt bovendien een concrete opdracht met de implementatie van het vak CKV1 in de tweede fase havo/vwo en de komende introductie van CKV in vmbo.

Om de kernmissie van Cultuur en School tot zijn recht te laten komen verdient echter de komende tijd ook het basisonderwijs - het beginpunt van culturele vorming binnen het onderwijsprogramma - veel aandacht, mede in het licht van de herziening van de kerndoelen. Onder voorzitterschap van prof.dr. Wijnen heeft op 24 januari jl. de Commissie Kerndoelen Basisonderwijs haar rapport uitgebracht⁶.

In het rapport worden concrete en aansprekende kerndoelen voorgesteld die duidelijkheid moeten geven over wat leerlingen aan het eind van de basisschool moeten hebben geleerd. De Commissie stelt voor om te komen tot een kerndeel dat ongeveer 70 % van de lestijd in beslag neemt en een differentieel deel van 30 % waarin scholen eigen keuzes maken die ze opnemen in schoolplan en schoolgids. De voorstellen van de commissie worden de komende tijd besproken met onderwijsorganisaties en andere betrokkenen (o.a. Onderwijsraad). Ook vertegenwoordigers van culturele instellingen worden in de gelegenheid gesteld om hun inzichten kenbaar te maken. Mede op basis daarvan bepaalt het kabinet later dit jaar zijn standpunt.

Het is van belang dat ook de culturele instellingen zich

---

⁶ Commissie Kerndoelen Basisonderwijs: Verantwoording delen. Herziening van de kerndoelen basisonderwijs met het oog op beleidsruimte voor scholen. Januari 2002.

rekenschap geven van de aanstaande wijzigingen in het programma van het basisonderwijs, zowel waar het gaat om de concrete invulling van de kerndoelen 'kunstzinnige oriëntatie' en 'oriëntatie op mens en maatschappij' (o.a. aardrijkskunde, geschiedenis, samenleving) in het verplichte kerndeel als waar het gaat om de mogelijkheden scholen te faciliteren bij de invulling van het differentieel deel.

Van belang is daarbij onder meer de inzet van (vak-)leerkrachten voor de kunst- en cultuurvakken. Al in de *Vervolgotitie* hebben we aangekondigd de mogelijkheden te willen bezien voor de inzet van kunstenaars in het onderwijs. Door de Vereniging Kunstzinnige Vorming en de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten is een pedagogisch-didactische cursus ontwikkeld bestemd voor werknemers bij cultuureducatieve instellingen die in het primair onderwijs één of meerdere van de expressievakken willen verzorgen. Het bevoegdheidsbesluit WPO is hiervoor aangepast (Staatsblad 2002, nr.58). Naast deze scholingsmogelijkheid is er in het kader van de Wet Inkomenspositie Kunstenaars in Tilburg in 2000 een proefproject tot stand gekomen voor de inzet van beroepskunstenaars in de klas. We laten onderzoek verrichten naar de opzet van een landelijke scholing voor kunstenaars die deelnemen aan de WIK. Het streven is dat kunstenaars in dit kader hun werkzaamheden voor het basisonderwijs gaan combineren met hun zelfstandige praktijk als beroepskunstenaar.

Bovenstaande initiatieven genereren echter nog niet voldoende volume om ten volle de mogelijkheden voor cultuureducatie in het basisonderwijs in te vullen. Om het cultuuronderwijs in het basisonderwijs te professionaliseren en te versterken zou de optie dienen te worden onderzocht om de functie van vakleerkracht voor kunstvakken op veel substantiëlere wijze in te voeren. Dat zou het perspectief kunnen bieden om het onderwijs in bijvoorbeeld muziek, dans, drama en beeldende vakken een forse kwaliteitsimpuls te geven. Gezien de investeringen die daarmee gepaard gaan, dient besluitvorming daarover vanzelfsprekend plaats te vinden in de nieuwe kabinetsperiode. Wel willen we ervoor zorgen dat een aantal organisatorische voorbereidingen voor dit toekomstperspectief in gang worden gezet.

Basisvorming

Onlangs heeft de Tweede Kamer ingestemd met voorstellen voor aanpassing van de basisvorming.

Vanaf 2004 bestaat het programma van de basisvorming voor 2/3 uit een verplicht deel (kerncurriculum) en voor 1/3 uit een differentieel deel. De voorstellen voor deze aanpassing zijn gebaseerd op het advies van de Onderwijsraad over de

basisvorming. Ze sluiten aan bij de eerdere constatering van de Inspectie dat het programma in de basisvorming te overladen en te versnipperd was, en te weinig rekening hield met verschillen tussen leerlingen. Een commissie zal in nauw overleg met scholen voorstellen doen voor actuele en bijgestelde kerndoelen.

Evenals in het primair onderwijs is het ook bij de aanpassing van de basisvorming van belang dat de culturele instellingen goed geïnformeerd zijn over de aanstaande wijzigingen in het programma van de basisvorming en daar goed op in kunnen spelen, zowel waar het gaat om de concrete invulling van de kunstvakken binnen het verplichte kerncurriculum als waar het gaat om de mogelijkheden scholen te ondersteunen bij de invulling van het differentieel deel. Opvallend is dat binnen de huidige invulling van de kunstvakken in de basisvorming de meer traditionele vakken beeldend en muziek veel meer worden aangeboden dan de nieuwere varianten dans, drama en audiovisueel. Onder invloed van een verruiming van mogelijkheden voor scholen kan het een aantrekkelijk perspectief zijn dat een aantal scholen gezamenlijk een compleet aanbod verzorgt (pooling) of dat scholen samen met het kunstvakonderwijs en/of Centra voor de Kunsten een breder aanbod gaan verzorgen. Het onderwijs in de betreffende kunstvakken zal weliswaar ook dan onder verantwoordelijkheid van de school worden verzorgd, maar voor de feitelijke uitvoering doet men dan een beroep op de genoemde partners.

Op termijn kan aangesloten worden bij de ontwikkeling van een leergebied 'mens en maatschappij'. Een dergelijk leergebied wordt voorzien na 2004. Volgens de Onderwijsraad gaat het om 'brede vorming en de overdracht van het sociaal-culturele erfgoed' en 'om inzicht in historische structuren en processen die ten grondslag liggen aan de hedendaagse samenleving'. Hier kunnen culturele instellingen als musea, archieven, monumenten en archeologische bedrijven een aantrekkelijke rol spelen in het onderwijsaanbod.

Tweede fase voortgezet onderwijs

In de notitie 'Continuïteit en vernieuwing in de tweede fase havo / vwo' van 18 januari jl. zijn voorstellen bekend gemaakt om de overladenheid en de versnippering in het programma aan te pakken en de ruimte voor scholen te vergroten⁷. De uitgangspunten van de tweede fase staan daarbij voorop: een betere voorbereiding op het hoger onderwijs, een bredere vorming, een actuele onderwijsinhoud en nadruk op een zelfstandige en actieve leerling. CKV1 als brede oriëntatie op kunst en cultuur blijft verplicht voor alle leerlingen binnen de tweede fase in havo en vwo. Het beleid van Cultuur en School zal er op gericht blijven om zowel scholen en leerlingen als culturele instellingen te

---

⁷ Continuïteit en vernieuwing in de tweede fase havo/vwo. Kenmerk VO/BOB/2001/50050.

ondersteunen bij de uitvoering van het vak. Door de voorgestelde aanpassingen komt er meer ruimte voor leerlingen en leraren. Daardoor zal ook beter invulling kunnen worden gegeven aan CKV1.

In de genoemde notitie van 18 januari jl. worden aanpassingen voorgesteld van de profielstructuur. Die betreffen o.a. het scheppen van grotere keuzemogelijkheden. Het vak CKV1, de cultuureducatie voor alle leerlingen, blijft echter verplicht. De kern daarvan is de kennismaking met culturele activiteiten: tentoonstellingen, concerten etc. De invulling moet dus gebeuren in samenwerking met de culturele instellingen. Het aantal vakken in het profieldeel cultuur en maatschappij wordt volgens de voorstellen in principe teruggebracht van vijf naar drie, en daarin wordt zo mogelijk een (beperkte) keuzemogelijkheid geïntroduceerd. Dit zal gevolgen kunnen hebben voor de eerder voorziene verplichtstelling van CKV 2,3 in dat profiel.

Beroepsonderwijs

In de *Vervolgnotitie* hebben wij gesteld dat er ook in het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie ruimere mogelijkheden dienen te komen om deelnemers vaker en duurzamer in aanraking te laten komen met cultuur. Met de uitwerking hiervan is de afgelopen jaren een begin gemaakt, mede dankzij de enthousiaste inzet vanuit de BVE-instellingen.

In de periode 1997-1999 zijn in het kader van het project Cultuur en School middelen beschikbaar gesteld om een stimulans te geven aan het realiseren van culturele activiteiten op instellingen binnen de BVE-sector. Om culturele activiteiten beter te verankeren moet de samenwerking tussen BVE-instellingen en culturele organisaties nog meer gestimuleerd worden. De Raad voor Cultuur heeft bepleit dat de cultuureducatieve infrastructuur een grotere rol gaat spelen voor de BVE-sector.

Er moet meer verbinding worden gelegd met de opleidingen en aandacht zijn voor de betekenis van de culturele activiteiten voor versterking van de sociale cohesie.

Op basis van de eerste resultaten is door de minister de regeling Cultuur en School voor de BVE-sector voor 2001-2002 opengesteld voor projecten om de aansluiting tussen het beroepsonderwijs en de culturele sector te verbeteren, de kennis bij deelnemers van elkaars culturele achtergrond en de diversiteit van culturele uitingen te vergroten. De uitvoering van de regeling is belegd bij Cultuurnetwerk Nederland. Voor aankomend studiejaar (2002-2003) komt er een vervolgregeling. De doelstelling blijft gericht op verankering van culturele activiteiten op de instellingen binnen de BVE-sector. Om deze ontwikkeling te ondersteunen willen we het beschikbare budget van € 453.780 verhogen naar € 600.000.

Een bijzondere ontwikkeling vormen de plannen voor kunstvakonderwijs binnen de BVE-sector. Vijf landelijke organen (ECABO¹, GOC², SVS³, SVGB⁴ en OVDB⁵) hebben een Platform mbo-kunstvakonderwijs opgericht en inmiddels een verkenning uitgevoerd naar de haalbaarheid van een breed aanbod van kunstopleidingen op mbo-niveau. Het rapport levert aanwijzingen op dat er behoefte is aan opleidingen voor ondersteunende, assisterende en uitvoerende (kunst)beroepen op mbo-niveau. Het ECABO heeft, namens de vijf landelijke organen, formeel een aanvraag ingediend bij ACOA voor een nieuwe deelstructuur Kunst, Cultuur en Media (KCM).

Lerarenopleidingen

Uit consultaties van zowel docenten, culturele instellingen als leerlingen blijkt steeds weer dat het enthousiasme en de betrokkenheid van de leraar uiteindelijk de doorslaggevende factor is voor het slagen van cultuureducatie. Dit jaar is de pilot Cultuur & School - Lerarenopleiding basisonderwijs van start gegaan met als belangrijkste doel lerarenopleidingen basisonderwijs te laten experimenteren met kunst en cultureel erfgoed in het curriculum om vervolgens via netwerken de aldus opgedane expertise verder te brengen naar andere lerarenopleidingen basisonderwijs.

Voor eerste- en tweedegraads lerarenopleidingen is er veel didactisch materiaal ontworpen voor erfgoededucatie binnen uiteenlopende vakken als aardrijkskunde, geschiedenis, economie. Op vergelijkbare wijze heeft SLO voor de beeldende vakken materiaal ontwikkeld. Op dit moment wordt gewerkt aan de implementatie hiervan met ondersteuning van een website, gecombineerd met educatieve partnerships, waarbinnen de studenten van de opleidingen een belangrijke rol hebben, samen met scholen en culturele instellingen. Het voornemen is om met ingang van het schooljaar 2002-2003 studenten tijdens hun studie gedurende één jaar van de Lerarenopleiding basisonderwijs te voorzien van CKV-bonnen. Dit in het kader van de voorbereiding van hun rol als "cultuuroverdrager" als ze later zelf voor de

---

7) Verklaring afkortingen:

¹ Landelijk orgaan ter bevordering van opleidingen voor de economische en administratieve Beroepencategorie.

² Landelijk orgaan ter bevordering van opleidingen gericht op de grafische en communicatie beroepen.

³ Landelijk orgaan ter bevordering van opleidingen gericht op schildersbedrijf, reclame, stukadoors en presentatietechnieken.

⁴ Landelijk orgaan ter bevordering van opleidingen gericht op gezondheidszorg en technische beroepen.

⁵ Landelijk orgaan ter bevordering van opleidingen gericht op gezondheidszorg, dienstverlening, welzijn en sport.

ACOA: Adviescommissie Onderwijs- Arbeidsmarkt

klas staan.

Bij de behandeling van de Rijksbegroting 2002 is gesproken over de gewenste verbetering van de kwaliteit van het muziekonderwijs in het basisonderwijs en het speciaal onderwijs, en de verhoging van het aantal vakleraren voor muziek. Gegeven het betreffende amendement Barth zullen hiertoe in 2002 en volgende jaren middelen worden ingezet. In afwachting van de verdere ontwikkeling van een zij-instroomtraject, dat ook afhankelijk zal zijn van de feitelijke behoefte onder muziekstudenten, betreft het met name een incidentele financiering van activiteiten die gericht zijn op de inhoudelijke verbetering van het muziekonderwijs. Deze financiering wordt bestemd voor de ontwikkeling van gerichte lesmethoden en een bijpassend curriculum. Daarnaast wordt bevorderd dat het aantal studenten dat tot docent muziek en in het verlengde daarvan ook voor docentschap drama kan worden opgeleid op kortere termijn dan al was voorzien, niet meer wordt gelimiteerd. Verder wordt met de betrokken instellingen bezien welke aanvullende, incidentele maatregelen nodig zijn om de kwaliteit van het muziekonderwijs in de basisscholen en het speciaal onderwijs te verbeteren en te streven naar een verhoging van het aantal vakleraren op dit gebied. Met vertegenwoordigers van de hogescholen zijn verkennende besprekingen gevoerd. We zullen de Kamer binnenkort over een meer uitgewerkte beleidsinzet berichten.

Ook ten aanzien van de lerarenopleidingen laat zich de vraag stellen of de bovengenoemde activiteiten voldoende substantieel zijn om leraren - zowel voor het basisonderwijs als voor voortgezet- en beroepsonderwijs - gedurende hun opleiding voldoende in aanraking te brengen met kunst en cultuur. Een sterk cultureel accent in de opleiding kan niet alleen de aantrekkelijkheid van de opleiding verhogen, maar ook extra mogelijkheden bieden tot specialisatie. We willen nader onderzoeken welke instrumenten hiervoor denkbaar zijn: stages bij culturele instellingen, zoals musea, maar ook internationale uitwisselingsprogramma's op het terrein van cultuureducatie.

Afsluiting

Leerlingen moeten binnen het onderwijs aangemoedigd worden om hun talenten zo volledig mogelijk tot ontwikkeling te kunnen brengen. Onderwijs is, om in de woorden van de Commissie Kerndoelen Basisonderwijs te spreken, relevant vanuit het perspectief van het verdere leren én leven. Naast instrumentele en cognitieve competenties zijn in onze samenleving ook creatieve competenties van groot belang.

In de brief van 30 november 2001 over het Meerjarig Perspectief Cultuur is al gesteld dat er - naast een algemene en brede investering in de samenwerking tussen scholen en culturele

instellingen - er voor scholen die daarvoor kiezen, mogelijkheden moeten komen om hun leerlingen meer kwaliteit en verdieping aan te bieden. In de brief is aangegeven dat daarbij gedacht wordt aan initiatieven die de afgelopen jaren door diverse scholen en met steun van verschillende overheden zijn ondernomen voor de ontwikkeling van een methode waarbij het lesgeven in de verschillende vakken zoveel mogelijk wordt gemodelleerd vanuit een cultureel perspectief. Ook zijn genoemd de rol die kunstenaars op school kunnen spelen, het verbeteren van het schoolklimaat door de samenwerking met culturele instellingen en kunstenaars, en de samenwerking tussen scholen en centra voor kunstzinnige vorming bij het verzorgen van kunst- en cultuuronderwijs.

Voor de korte termijn willen we een aantal stappen zetten om hieraan verder vorm te geven. Het perspectief dat ons daarbij steeds voor ogen staat is de toenemende vrijheid voor scholen om cultuureducatie een steviger plaats te geven. Voor de langere termijn zal het komende kabinet dienen te besluiten welke verdere stappen zullen worden genomen.

1) Basisonderwijs

Het is van belang reeds vanaf het vroegste begin in het basisonderwijs alle kinderen de gelegenheid te geven op een actieve en kwalitatief hoogwaardige wijze kennis te maken met kunst en cultuur. Een grote kwaliteitsverbetering kan bereikt worden wanneer scholen de mogelijkheid hebben om voor het cultuuronderwijs een beroep te doen op vakleerkrachten en op de vele instellingen voor kunstonderwijs (muziekscholen, theaterscholen, centra voor kunsteducatie etc). De afgelopen jaren is duidelijk geworden dat er onder afgestudeerden van HBO-kunstvakopleidingen en onder de instellingen voor kunstonderwijs enthousiasme bestaat om een dergelijke intensievere rol voor het onderwijs te vervullen, maar dat de middelen hiervoor bij alle partijen ontbreken. Vooruitlopend op een brede introductie van de vakdocent starten er nog dit jaar extra experimenten met de inzet van kunstenaars in de klas. Er wordt zoals hiervoor al gemeld in dit kader een landelijke scholing voor kunstenaars die deelnemen aan de WIK op touw gezet. Tegelijkertijd willen we de betekenis van de adviezen van de Commissie Wijnen voor het onderwijs **over** en **met** cultuur intensief onderzoeken. Binnen het Cultuur en School budget wordt voor deze voornemens in 2002 een budget van € 250.000 vrijgemaakt.

2. Voortgezet onderwijs

Uit onderzoek dat is verricht voor de introductie van vouchers in de basisvorming blijken 'tijd van de docent' en 'geld voor activiteiten' steeds de belangrijkste knelpunten te vormen voor scholen om écht werk te maken van cultuur op school. De organisatie van een meer koopkrachtige vraag aan de kant van de school daagt culturele instellingen bovendien uit om met hun

aanbod beter in te spelen op behoeften en mogelijkheden van scholen en hun leerlingen. Met de introductie van vouchers is hiermee een eerste begin gemaakt. Met name voor het vmbo is er echter nog sprake van een tekort aan passend aanbod en kennis daarover bij de docenten. Daarom willen we binnen het Cultuur en School-budget in 2002 ten minste voor € 250.000 aan extra vmbo-projecten ondersteunen, mede gericht op een betere informatievoorziening aan docenten.

Op het gebied van de sport zijn eerder reeds afspraken gemaakt om te komen tot een aantal sport-profielscholen die voor vier jaar een licentie kunnen ontvangen indien ze in ruil daarvoor binnen hun lumpsum een substantieel bedrag oormerken voor sportactiviteiten. We willen laten onderzoeken op welke wijze analoog hieraan invulling gegeven kan worden aan de gedachte van cultuurprofielscholen.

3. Beroepsonderwijs en Volwasseneneducatie

Veel leerlingen uit het vmbo stromen door naar de BVE-sector. Het is van belang dat de grote groep deelnemers in de BVE-sector meer ruimte krijgt om culturele activiteiten te ondernemen. Om deze activiteiten beter te verankeren moet de samenwerking tussen BVE-instellingen en culturele organisaties verder gestimuleerd worden. De culturele activiteiten zouden bovendien beter verankerd dienen te raken in de opleidingen. Om deze ontwikkeling voor het schooljaar 2002-2003 extra te ondersteunen willen we zoals hiervoor reeds aangegeven vanuit het Cultuur en School-budget het voor de BVE-sector beschikbare bedrag van € 453.780 verhogen naar € 600.000.

4. Lerarenopleidingen

Om de beoogde kwaliteitsimpuls voor de cultuureducatie te realiseren is het nodig dat de deskundigheid bij toekomstige leraren op het gebied van kunst en cultuur wordt versterkt. Daarom willen we stimuleren dat pabo's aan hun studenten een intensieve oriëntatie op hun culturele omgeving bieden. Voor het schooljaar 2002-2003 is de reeds genoemde introductie van vouchers voor PABO-studenten voorzien. Voor de langere termijn is het te overwegen de vouchers ook te introduceren in de overige lerarenopleidingen. Ook de huidige generaties leraren dienen meer kans te krijgen om hun deskundigheid op het gebied kunst en cultuur te verruimen. We willen laten onderzoeken hoe er een ruimer bij- en nascholingsaanbod voor hen beschikbaar kan komen.

5. Vernieuwing infrastructuur Cultuureducatie

Eind 2002 zullen de wijzigingen worden geëvalueerd die eerder zijn doorgevoerd in de landelijke structuur cultuureducatie. Zo is het voormalige LOKV omgebouwd tot Cultuurnetwerk Nederland,

het landelijke expertisecentrum cultuureducatie. De Inspectie Kunstzinnige Vorming/Amateurkunst is ondergebracht bij de Inspectie van het Onderwijs en er is met rijkssubsidie een branchevereniging tot stand gekomen voor de kunsteducatie. Ten behoeve van de evaluatie zullen we een adviesaanvraag richten aan de Raad voor Cultuur. De vernieuwing van de landelijke infrastructuur is mede bedoeld om een impuls te geven aan innovatie en kwaliteitsverbetering op het praktijkniveau van de instellingen voor kunsteducatie. In het kader van de evaluatie willen we daarom ook laten onderzoeken of er verdere impulsen nodig zijn voor de innovatie van het aanbod van deze instellingen.

Het tijdelijke bureau Erfgoed Actueel is halverwege zijn tweede periode. Tijdens de eerste helft van deze periode was de vraag hoe de ondersteuning van de erfgoededucatie zich verhoudt tot de kunsteducatie. De antwoorden op deze vragen zullen worden meegenomen in de eindevaluatie en de adviesaanvraag aan de Raad voor Cultuur.

Besluit

Al in de eerste notitie 'Cultuur en School', verschenen in september 1996⁸, is geformuleerd dat cultuur essentieel is voor de samenleving en voor het individu: als symbool, als zingeving, als bron van vernieuwing of als bron van plezier. In dezelfde notitie is al gesteld dat cultuur essentieel is voor het onderwijs. Dit uitgangspunt is eveneens onderstreept door de Raad voor Cultuur en de Onderwijsraad in hun gezamenlijke advies over Cultuur en School van 9 december 1998⁹.

Naar onze mening hoort dit fundamentele belang van *culturele vorming* voor leerlingen ook in de komende jaren nadrukkelijk op de voorgrond te worden geplaatst.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,

drs. L.M.L.H.A. Hermans

De Staatssecretarissen van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,

---

⁸ Notitie Cultuur en School 1996.

⁹ Gezamenlijk advies Onderwijsraad en Raad voor Cultuur, deel II, 9 december 1998.

drs. K.Y.I.J. Adelmund
dr. F. van der Ploeg